

ปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่

ภาวิณี บุนนาค¹, นงนุช ทึ่งในธรรมะ²

Pavinee Bunnag, Nongnuch Thuengnaithamma

กรพนซ์ ตั้งเชื่อนขันธ. (2565). *ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่*. เสริมวิทย์บรรณาการ.

หนังสือเรื่อง *ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่* เขียนโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรพนซ์ ตั้งเชื่อนขันธ อาจารย์สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการประกอบการเรียนการสอน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์จีน

เนื้อหาในหนังสือ เริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามเกี่ยวกับ “เรื่องเล่า” (Narrative) กับ “การตีความ” (Interpretation) ในประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ ซึ่งสัมพันธ์กับการ “แบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์” เพื่อจะนิยามช่วงเวลา ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ ว่าเริ่มต้นขึ้น และจบลงเมื่อใด

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา E-mail: pavinee.bu@bsru.ac.th

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจักษ์สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา E-mail: nongnuch.th@bsru.ac.th

การศึกษาที่ผ่านมา การแบ่งยุคสมัยประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการเล่าและการตีความประวัติศาสตร์ที่อธิบายได้ด้วยหลายมุมมองขึ้นอยู่กับเกณฑ์ ตัวแปร หรือปัจจัยสำคัญที่ถูกใช้เพื่อจำแนกสมัยเก่าจากสมัยใหม่ โดยอาจจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มที่ 1 ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่เริ่มต้นจากสงครามฝิ่น (สงครามฝิ่น ระหว่างจีน กับอังกฤษ ซึ่งมักเอาปี ค.ศ. 1840 เป็นหลัก) กลุ่มที่ 2 ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่เริ่มต้นก่อนสงครามฝิ่น กลุ่มที่ 3 ใช้เกณฑ์หรือตัวแปรสำคัญอื่น ๆ กำหนดจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่

นอกจากนี้ จุดสิ้นสุดของประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ ยังถูกนิยาม หรือมีการตีความที่แตกต่างกัน โดยมีค่านิยามยุคสมัยใหม่ 2 คำในภาษาจีน ซึ่งในวงการวิชาการประวัติศาสตร์จีน เข้าใจนิยามนี้ค่อนข้างตรงกันคือ คำว่า “จิ้นได๋ฉื่อ” (jìndài shǐ: 近代史) หมายถึง ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ ระหว่างปีค.ศ. 1840 - 1949 กับคำว่า “เซี่ยนได๋ฉื่อ” (xiàndài shǐ: 现代史) หมายถึง ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ตั้งแต่ปีค.ศ. 1949 ซึ่งเป็นปีสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน อย่างไรก็ตาม คำแปลอังกฤษของ “จิ้นได๋ฉื่อ” (jìndài shǐ: 近代史) และ “เซี่ยนได๋ฉื่อ” (xiàndài shǐ: 现代史) ต่างใช้คำว่า “modern history” ซึ่งไม่ได้แสดงนัยยะการแบ่งช่วงเวลา ก่อน - หลัง ค.ศ. 1949 ตำราประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ที่ใช้ “modern history” จึงนับยุคสมัยจีนยาวนานกระทั่งปัจจุบัน ขณะที่เมื่อจะเน้นช่วงเวลาตั้งแต่ ค.ศ. 1949 เป็นต้นมา อาจใช้คำว่า “ตางได๋ฉื่อ” (dāngdài shǐ: 当代史) ซึ่งหมายถึงประวัติศาสตร์ร่วมสมัย (contemporary history)

สำหรับหนังสือเล่มนี้ กำหนดจุดเริ่มต้นประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ ที่ต้นราชวงศ์ชิง โดยอิงการมองแบบใช้ตะวันตกเป็นศูนย์กลาง (western-centric) ที่ใช้สงครามฝิ่นเป็นจุดแบ่งประวัติศาสตร์ แต่ไม่ว่าก่อนสงครามฝิ่นและช่วงสงครามฝิ่น ทั้งสองช่วงอยู่ในสมัยราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1644 - 1911) ส่วนจุดสิ้นสุดของประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ในหนังสือเล่มนี้ คือในปี ค.ศ. 1949

ตามแบบประวัติศาสตร์ทางการเมือง โดยจัดวางเหตุการณ์ตามลำดับเวลา ขณะเดียวกันก็ร้อยเรียงเหตุการณ์เหล่านั้นเป็นประเด็นหรือหัวข้อเฉพาะ เพื่อให้สะดวกต่อการอภิปราย โดยผู้เขียนอธิบายว่าตั้งใจให้เป็นสัญลักษณ์ของการพบกันระหว่างโลกตะวันตกกับโลกตะวันออก และสำหรับผู้เขียน ยุคสมัยใหม่ของจีนสิ้นสุดลงเมื่อรัฐบาลคณะชาติที่เมืองนานกิงกลายเป็นความทรงจำในอดีต แม้ปัจจุบันนานกิงจะยังคงรักษาสิ่งก่อสร้างและสถานที่สำคัญในสมัยนั้นไว้ได้ แต่ก็ไม่นานกิงในความทรงจำสมัยสาธารณรัฐอีกต่อไป

ภายในหนังสือจำนวน 217 หน้า แบ่งออกเป็น 12 บท คือ บทนำ/ บทที่ 1 ต้นราชวงศ์ชิง: ปฐมบทก่อนสงครามฝิ่น/ บทที่ 2 สงครามฝิ่น/ บทที่ 3 ไท่ผิงเทียนกั๋ว/ บทที่ 4 ราชวงศ์ชิงกับการปฏิรูป/ บทที่ 5 นักมวยอิ๋เหอถวน/ บทที่ 6 1911: การปฏิวัติที่ไม่สิ้นสุด/ บทที่ 7 ขบวนการสี่พฤษภา/ บทที่ 8 ทศวรรษนานกิง/ บทที่ 9 เชียงไฮ้กับความทันสมัยใหม่/ บทที่ 10 พรอคคอมมิวนิสต์กับการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน/บทสรุป

บทที่ 1 ต้นราชวงศ์ชิง: ปฐมบทก่อนสงครามฝิ่น คำถามสำคัญ ของบทนี้คือ การหาคำตอบว่าทำไมราชวงศ์ชิงประสบความสำเร็จ กลายเป็น จักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่ของตะวันออก และจักรวรรดิจีนภายใต้ราชวงศ์ชิง กับการเผชิญความท้าทายจากจักรวรรดิแห่งโลกตะวันตกในปลาย คริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยมีการหยิบยกประเด็นถกเถียง (Controversy issue) เกี่ยวกับชาวแมนจูกับการสร้างราชวงศ์ชิง และอัตลักษณ์ของชาวแมนจู กับการเป็นจีน

แนวคิดที่มีการถกเถียงกัน คือ 1. แนวคิดว่าด้วยการทำให้ชาวแมนจู กลืนกลายเป็นชาวจีน (ฮั่น: 汉) หรือฮั่นฮว่า (Hàn huà: 汉化 หรือ Sinicization) 2. แนวคิดที่ให้ความสำคัญกับวิถีแมนจูในประวัติศาสตร์ชิงใหม่ (Xīn Qīng shǐ: 新清史 หรือ New Qing History) คือการปฏิเสธแนวคิดแรก

และอธิบายว่าแมนจูในการปกครองจักรวรรดิจีนไม่ได้ปรับอัตลักษณ์ของตนให้กลายเป็นชาวฮั่น แต่มาจากการความสามารถในการวางสัมพันธ์กับชนเผ่าต่าง ๆ ที่ถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิจีน นักประวัติศาสตร์กลุ่มนี้เน้นการใช้อัตลักษณ์ของชาวแมนจูในการปกครองจีน เช่น ภาษาแมนจูในราชสำนัก ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ควบคู่กับภาษาจีน ฯลฯ 3. แนวคิดที่ว่าด้วยการกลืนกลายเป็นจีนในความหมายที่กว้างขึ้น หรือ หวาฮว่า (Huáhuà: 华化) คำว่า หวา (Huá: 华) ที่หมายถึง “จีน” นั้น มีนัยการผสมผสานทางวัฒนธรรมมากกว่าคำว่า “ฮั่น (hàn: 汉)” ซึ่งมีความหมายแคบ และมีนัยยะเชิงชาติพันธุ์มากกว่าวัฒนธรรม

บทที่ 2 สงครามฝิ่น บทนี้กล่าวถึงปัญหาและปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่สงครามฝิ่น ซึ่งเป็นหนึ่งในเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์จีน โดยให้ความสำคัญกับการอธิบายด้วยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ย้อนกลับไปที่การพบกันระหว่างจักรพรรดิเฉียนหลงกับลอร์ดแมคคาร์ต เพื่ออธิบายระบบการค้าระหว่างชาติตะวันตกกับจีน และศึกษาปัญหาและปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่สงครามฝิ่น กล่าวคือ การเดินทางเพื่อดำเนินการค้าทางทะเลกับจีนของชาติตะวันตก ภายใต้ระบบการค้าแบบผูกขาดของจีน ทำให้ชาติตะวันตกต้องเผชิญปัญหาดุลการค้า เนื้อหาจะแสดงให้เห็นเหตุการณ์การปะทะระหว่างระบบการค้าผูกขาดการค้า ซึ่งเป็นรูปแบบเศรษฐกิจของรัฐโบราณ กับการเกิดขึ้นและการขยายตัวของระบบทุนนิยมในโลกตะวันตก อันนำมาสู่ปัญหาขัดแย้งระหว่างจีนกับประเทศตะวันตก

บทที่ 3 ไทผิงเทียนกั๋ว ยุคสมัยใหม่เป็นยุคสมัยที่จีนต้องประสบภัยคุกคามจากภายนอก (สงครามฝิ่นในบทที่ 2) และวิกฤตจากภายใน บทนี้กล่าวถึงไทผิงเทียนกั๋ว ซึ่งเป็นกบฏขนาดใหญ่ที่ก่อขึ้นต่อต้านจักรวรรดิจีน ภายใต้การปกครองของราชวงศ์ชิงที่มีชาวแมนจูเป็นผู้นำ ในช่วง ค.ศ. 1850 – 1864 (ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ฉบับทางการ ตีความว่าการเคลื่อนไหวของไทผิงเทียนกั๋วเป็น “การลุกฮือ (ของชาวนา)” (nóngmín qǐyì: 农民起义

หรือ peasant uprising) เพื่อต่อต้านการกดขี่ของผู้มีอำนาจในระบบศักดินา และมหาอำนาจตะวันตก) การขยายอำนาจและปราบปรามไทผิงเทียนกั๋ว ถูกอธิบายว่า เป็นเหตุการณ์ที่สร้างความสูญเสียใหญ่หลวงที่สุดในประวัติศาสตร์จีน สมัยใหม่ และยังเป็นเสมือนชนวนเหตุสำคัญที่ทำให้ราชวงศ์ชิงอ่อนแอ กองทัพขาดเสถียรภาพ ทั้งยังต้องพึ่งมหาอำนาจตะวันตกทั้งในด้านการเงิน และการทหาร เปิดโอกาสให้ชาติตะวันตกแทรกแซง อย่างไรก็ตาม การมีกองทัพท้องถิ่นของเจิงกั๋วฟานที่สามารถปราบกลุ่มไทผิงได้สำเร็จ ก็ช่วยรักษาราชวงศ์ชิงไม่ให้ล่มสลายเร็วเกินไป แต่ในขณะเดียวกัน ไทผิงเทียนกั๋ว ก็ทำให้ผู้นำท้องถิ่นเห็นว่าการมีกองทัพสมัยใหม่เป็นของตนเองจะช่วยรักษาเสถียรภาพทางการเมืองของตนได้ เพราะราชสำนักชิง จำเป็นต้องพึ่งกองกำลังท้องถิ่น

บทที่ 4 ราชวงศ์ชิงกับการปฏิรูป บทนี้เป็นการทำความเข้าใจ พัฒนาการการปรับตัวของราชวงศ์ชิงในช่วงสี่ทศวรรษ โดยหลังจากสงครามฝิ่น จีนพยายามปรับตัวเพื่อตอบโต้ชาติตะวันตก เริ่มจากขบวนการสร้างตนเอง ให้เข้มแข็งตั้งแต่ ค.ศ. 1861 หากกลับล้มเหลวเมื่อจีนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ในสงครามจีน - ญี่ปุ่น (ระหว่างปี ค.ศ. 1894 - 1895) อย่างไรก็ตาม ความพ่ายแพ้ทำให้เกิดกระแสการปฏิรูปสถาบันการปกครองในกลุ่มปัญญาชนจีน แต่การปฏิรูปได้เพียง 103 วันก็ล้มเหลว พร้อมกับการกลับมามีอำนาจของฝ่ายอนุรักษ์นิยม (นำโดยพระนางซูสีไทเฮา) ซึ่งถูกอธิบายว่าเป็นตัวเร่งจุดจบของราชวงศ์ชิงให้มาถึงเร็วขึ้น

บทที่ 5 นักมวยอีเหอถวน บทนี้เป็นการทำความเข้าใจเหตุการณ์ และผลกระทบจากความเคลื่อนไหวของสมาคมนักมวยอีเหอถวนในประวัติศาสตร์จีน สมัยใหม่ โดยจากการที่ราชสำนักชิงและชนชั้นนำจีนพยายามปรับตัว เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและวิกฤตต่าง ๆ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดการก่อการของกลุ่มนักมวยอีเหอถวนในภาคเหนือของจีน แสดงให้เห็นความไม่พอใจของชาวจีนต่อชาวต่างชาติและชนชั้นปกครอง อันเนื่องจากปัญหาความยากจน

และอิทธิพลของชาวต่างชาติ ความขัดแย้งขยายตัวจนเกิดกระแสต่อต้านชาวต่างชาติได้แผ่ขยายมาถึงกรุงปักกิ่ง ราชสำนักชิงและฝ่ายอนุรักษ์นิยมได้ประกาศสนับสนุนนักมวยอีเหอถวน จนในที่สุดกลายเป็นสงครามระหว่างจีนกับมหาอำนาจทั้ง 11 ชาติ ทำให้จีนต้องลงนามสนธิสัญญาซินโหมว และจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามให้แก่มหาอำนาจตะวันตกจำนวนมหาศาล เพื่อชดเชยความรุนแรงที่เกิดขึ้น เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ความชอบธรรมของราชสำนักชิงเสื่อมถอยลงเรื่อย ๆ จนนำไปสู่การปฏิวัติซินไฮ่ในเวลาต่อมา

บทที่ 6 1911: การปฏิวัติที่ไม่สิ้นสุด บทนี้กลับไปพิจารณาเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงภายใน ปลายราชวงศ์ชิง ที่นำไปสู่การปฏิวัติซินไฮ่ (xīnhài gémìng: 辛亥革命) (การปฏิวัติครั้งที่ 1) ซึ่งทำให้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ดำรงมานานกว่า 2,000 ปี สิ้นสุดลงด้วยเหตุนี้ การปฏิวัติซินไฮ่ จึงกลายเป็นหมุดหมายสำคัญในการแบ่งยุคสมัยใหม่ โดยพิจารณาจากพัฒนาการระบอบการปกครอง พบว่า การล่มสลายของจักรวรรดิจีน (Imperial China) นำไปสู่กำเนิดของสาธารณรัฐจีน (Republic of China) ขึ้นใน ค.ศ. 1912 ซึ่งอาจนับเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม การจะสร้างชาติจีนใหม่ ต้องเผชิญกับการแสวงหาการปกครองที่เหมาะสมกับจีนสมัยใหม่ โดยกองทัพก๊กมินตั๋งซึ่งนำโดยเจียงไคเช็คยกทัพปราบขุนศึกภาคเหนือ เรียกได้ว่าเป็นการปฏิวัติเพื่อรวมชาติ

บทที่ 7 ขบวนการสี่พฤษภา บทนี้กล่าวถึงระบอบการเมืองใหม่แบบสาธารณรัฐ ที่ไม่สามารถตั้งมั่นอยู่ได้ อันทำให้ปัญญาชนจีนจึงหันกลับมาทบทวนแนวคิดและแนวทางการสร้างจีนสมัยใหม่อีกครั้ง โดยเฉพาะการศึกษาปรัชญาความคิดและวัฒนธรรมตะวันตก จนกระทั่งนำไปสู่การก่อตัวของขบวนการสี่พฤษภา อันเป็นการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 20 ของจีน มีลักษณะสำคัญคือ เป็นการขับเคลื่อนโดยกลุ่มนักศึกษาหรือปัญญาชนที่ตื่นตัวต่อการนำเอาความรู้สมัยใหม่แบบตะวันตก ส่งผลให้สังคมจีนเกิดการถกเถียงแนวคิด

หรืออุดมการณ์ อันหลากหลายของชาติตะวันตก มีการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นกระบอกเสียงในการเผยแพร่ความคิดและวรรณกรรมรูปแบบใหม่ นอกจากนี้ ขบวนการสี่พฤษภายังนำไปสู่การก่อตั้งพรรคการเมืองแบบใหม่อย่างคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดอุดมการณ์หลักของประเทศจีนในเวลาต่อมา

บทที่ 8 ทศวรรษนานกิง บทนี้กล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงเวลาภายหลังจากโค่นล้มราชวงศ์ชิงค.ศ. 1911 สาธารณรัฐจีนประสบปัญหาความแตกแยก และถูกปกครองโดยขุนศึกกลุ่มต่าง ๆ จนกระทั่งในช่วงปี ค.ศ.1926 - 1928 เจียงไคเช็ค ผู้นำพรรคก๊กมินตั๋ง ปราบขุนศึกภาคเหนือได้สำเร็จ ส่งผลให้เกิดเอกภาพอีกครั้ง พรรคก๊กมินตั๋งประกาศจัดตั้ง “รัฐบาลคณะชาติ” ขึ้นที่นานกิงในฐานะเมืองหลวงของสาธารณรัฐจีนแทนปักกิ่ง ช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ.1927 - 1937 ภายใต้การปกครองของรัฐบาลคณะชาติ มีเหตุการณ์สำคัญมากมายโดยเฉพาะการสร้างเสถียรภาพให้แก่ประเทศจีน ขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญกับปัญหาขัดแย้งภายใน - ภายนอก โดยเฉพาะสงครามต่อต้านญี่ปุ่น และความขัดแย้งระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งส่งผลต่อ “เรื่องเล่า” ในประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ และความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นในปัจจุบัน

บทที่ 9 เชียงไต่กับความเป็นสมัยใหม่ บทนี้เป็นการศึกษาในแง่มุมของประวัติศาสตร์เมือง (urban history) กับสังคมสมัยใหม่ โดยในบรรดาเมืองท่าทั้ง 5 แห่ง ที่ถูกบังคับให้เปิดอันเป็นผลมาจากสนธิสัญญานานกิง ค.ศ.1943 เชียงไต่ กลายเป็นเมืองท่า ที่สำคัญเมืองหลวงทางเศรษฐกิจ มีคนหลังไหลเข้ามาทั้งชาวจีนและชาวตะวันตก โดยการมาถึงของตะวันตก ก่อให้เกิดวัฒนธรรมเมืองในเชียงไต่ นำมาซึ่งเศรษฐกิจแบบทุนนิยม วิถีชีวิตสมัยใหม่ และวัฒนธรรมบริโภคนิยม แม้ว่าชาวจีนจะมองว่าเชียงไต่แสดงถึงความตกต่ำของจีน แต่อีกด้านหนึ่ง เชียงไต่เป็นเมืองสำคัญที่สร้างวัฒนธรรมลูกผสมระหว่างตะวันตกกับจีนได้อย่างมีเอกลักษณ์เช่นกัน อย่างไรก็ตาม

เศรษฐกิจตกต่ำ หลังจากสงครามจีน - ญี่ปุ่น และสงครามกลางเมืองระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน ทำให้กลุ่มปัญญาชนอพยพไปฮ่องกง

บทที่ 10 พรรคคอมมิวนิสต์กับการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน
บทนี้เป็นการความเข้าใจประวัติศาสตร์และพัฒนาการของพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มตั้งแต่เหตุการณ์การต่อสู้ระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน พรรคคอมมิวนิสต์จีนนำโดย เหมาเจ๋อตง เป็นฝ่ายได้รับชัยชนะ จึงได้จัดตั้งรัฐบาลที่กรุงปักกิ่ง และประกาศสาธารณรัฐประชาชนจีนในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ.1949 ซึ่งดำรงอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน โดยชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ได้กลายเป็นบทสรุปของประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ในหลายมิติ

อย่างไรก็ตาม การปฏิวัติคอมมิวนิสต์เพื่อสถาปนาจีนใหม่ ไม่ใช่การช่วงชิงอำนาจรัฐเพียงอย่างเดียว แต่มุ่งเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมระดับรากฐานโดยอาศัยอุดมการณ์ที่ยึดถือสร้างชาติขึ้นมาใหม่ พรรคคอมมิวนิสต์จีนมีแนวคิดมาร์กซิสต์เป็นฐานด้านทฤษฎีในการสร้างอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ ขณะเดียวกัน ผู้นำพรรคอย่างเหมาเจ๋อตงก็เข้าใจว่าต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดมาร์กซิสต์ ซึ่งนำจากตะวันตกให้เข้ากับบริบทของสังคมจีน มีการลองผิดลองถูกหลายครั้ง จนสามารถถล่นกรองออกมาจากประสบการณ์จริงดังเห็นได้จาก เหมาให้ความสำคัญกับชาวนาในชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมจีน ชาวนาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งมวลชนและขับเคลื่อนการปฏิวัติผ่านยุทธศาสตร์ป่าล้อมเมือง โดยมีเหมาเป็นผู้นำสูงสุดทั้งทางการเมืองและการทหาร

ท้ายสุด หนังสือเล่มนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การปฏิวัติคอมมิวนิสต์แสดงให้เห็นความสามารถของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในการนำแนวคิดแบบตะวันตกมาปรับใช้ให้เข้ากับสังคมจีน ผ่านความเข้าใจประวัติศาสตร์จีนอย่างลึกซึ้ง ทั้งยังฉายภาพตัวอย่างของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังเช่นการเน้นย้ำ “ลักษณะเฉพาะแบบจีน” (Zhōngguó tèsè: 中国特色 หรือ Chinese Characteristics) เมื่อจีนเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์

นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นบทบาทของ “เรื่องเล่า” อันเป็นร่องรอยของอดีตที่ส่งผลมาถึงปัจจุบัน กล่าวอีกนัยตัวตนของจีนในศตวรรษที่ 21 ยังคงอยู่ใต้เงาประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 เสมือนเป็นโลกคู่ขนาน รัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับการเขียนประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่เน้นบอก “เล่า” อุปสรรค ความยากลำบากและความล้มเหลวในอดีตอันหล่อหลอมให้เป็นจีนในปัจจุบัน เพื่อที่ชาวจีนไม่ต้องเผชิญความขมขื่นในอนาคต

ขณะเดียวกัน เรื่องเล่าต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ล้วนมาจากมุมมองของผู้เขียน ในแต่ละบทของหนังสือจึงได้พยายามนำเสนอเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ที่แสดงถึงการตีความอันหลากหลายด้วยการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากแง่มุมต่าง ๆ จะช่วยให้เรามีมุมมองที่กว้างขึ้น และยังเป็นกระจกสะท้อนให้เราทบทวนความเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นในห้วงปัจจุบันด้วย